

GLASNIK

Naročnino in dopise

pošiljajte uredništvu
»Glasnik«
Cesta v Mestni Log 4,

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 18.

V Ljubljani, 30. junija 1899.

Letnik V.

Jakob kardinal Missia.

Sveti oče je povzdignil po priporočilu našega cesarja goriškega kneza-nadškofa, bivšega vrhovnega pastirja ljubljanske škofije — v kardinala. S tem je vstopil naš prevzvišeni metropolit v najožji krog papeževih svetovavcev; postal je tako rekoč član papeževe rodbine. Škofom piše papež vedno: „preljubi brat“; kardinalom pa: „preljubi sin“. Kardinali volijo, kot je znano, po papeževi smrti novega poglavarja katoliški cerkvi. Čast, ki jo je dosegel izmed Slovencev prvi — naš metropolit, je torej v resnici jedna največjih, kar jih premore svet. Tem pomenljivejši pa je to, da novi kardinal ne vživa samo zaupanja sv. Očeta, marveč tudi našega cesarja v največji meri. Dne 27. t. m. se je položil na glavo Jakobu kardinalu Missii kardinalski baret v dvorni kapeli ob največjem sijaju.

S pristranim veseljem in resničnim naudušenjem slavimo tudi mi ta pomenljivi dogodek. Naš kardinal, — smemo ga imenovati po vseh pravicah in v pravem besede pomenu tako, — je sin slovenskega kmeta, — vzet izmed naše srede, izmed slovenskih delavskih stanov in povzdignjen po vrlinah svojega uma

in srca v dostojanstvo najvišjega cerkvenega kneza. Slovensko delavsko ljudstvo je v njem počeščeno pred celim svetom. Ko spoštljivo pozdravljamo prvega sina izmed naše srede, se nam budi želja, naj bi dobri Bog tistega duha slovenske vernosti in značajnosti, slovenske nadarjenosti in marljivosti, ki je rodil našega kardinala, med vsemi našimi delavskimi stanovi milostno ohranil. Mi se borimo po svojih slabih močeh za to in ko čestitamo svojemu vzorniku, ga tudi prosimo, naj s svojo molitvijo in s svojim svetom podpira naše delovanje.

Naš je tudi še v ožjem pomenu. Slovenska krščansko-socijalna organizacija je imela od svojega začetka do danes v njem očetovskega podpornika in zavetnika. Zastopniki slovenskega katoliškega delavskega društva v Ljubljani, ki je bilo dolgo časa središče vsemu drugemu krščansko-socijalnemu gibanju med Slovenci, smo večkrat stopili predenj in vselej smo odšli potolaženi in trdno prepričani, da mu bije za nas zlato očetovsko srce. — Trpljenje ubogega ljudstva pozna in ima dejanjsko sočutje ž njim. Prvi dar ob nesrečah je prihitel vedno iz njegove roke; nebrojno revežev je pri njem dobilo to-

lažbe in pomoči. Zlato srce in zlata roka! Ob njegovem slavju se čmeri naša liberalna gospôda, ki je s skrajno podlostjo bila boj proti njemu. Zato tudi slovenska javnost, ki jo po krivici žalibog še v mnogih ozirih vodi ta gospôda, stoji ob strani in se niti toliko ne dotika jednega najznamenitnejših dogodkov v naši zgodovini, kolikor se peča z najmanjšim konsumnim društvom med nami. Nič ne dene: ta gospôda ni bila nikdar naša; tuja je slovenskemu ljudstvu in mu ostane, dokler se do cela ne izpremeni. Slovensko ljudstvo pa ve, kaj ima v svojem, kardinalu in zato z odkrito vdanostjo prihaja predenj — počastit svojega očetovskega prijatelja in podpornika. „Glasnik“ in organizacija, ki jo zastopa, izvršuje svojo najsvetejšo dolžnost, ko ob ti priliki poklada čutila najiskrenejše hvaležnosti slovenskih krščansko mislečih delavcev, obrtnikov in kmetov med voščila prevzornemu knezu. V socijalnem oziru za časa njegovega bivanja v Gorici vzbujena Goriška priča, odkod izvirajo plodne misli za naše delo, in razkriva tudi, koliko smo mu mi dolžni. Plačevali bomo ta dolg z vnemo za svoja sveta načela, z udanostjo do cerkvene in vladarske oblasti, z neumornim delom za pravi blagor sloven-

LISTEK.

Svetinja.

Zložil Leo Levič.

Na prsih moških ti
svetlo blesti svetinja,
na hrabrost krepkih let
svetinja te spominja:

Da v boj si šel srčno
za vero, dom, cesarja
in lil si hrabro kri,
se nisi bal viharja...

A čuj, kaj pravim ti:
Vse lepša je svetinja
desnica žuljava,
ki dela te spominja.

Ta res ti je ponos
in vrednejša ti dika,
kot pa svetinja ta,
ki žarno se svetlika!

Naša prava.

Leo Levič.

Kje, oj kje so naša prava?
Jih je brbka, bistra Sava
z vali svojimi odgnala,
v morju črnem pokopala?

Ali kdo nas je oropal?
Mar Triglav jih je pokopal,
pod skalovje skrnil mogočno
in zagrnil s tmino nočno?

Naj jih Save mokri vali
v morja dno so pokopali,
naj Triglava skala siva
jih v osrčju svojem skriva,

Nič! V okrilju vere svete
vse prodremo sile klete!
Njo volimo si vodnico
v boj za delavsko pravico!

Ker v neznosnem jarmu stoče,
delavec pravice hoče,
da trpljenje si osladi,
da življenje si omladi!

In s pogumom, delom, vnemo
priboriti prava čemo!
Pod okriljem vere svete
vse prodremo sile klete...

Iver.

Leo Levič.

Prej obmolnil v mlaki
zbor bo zabji,
Kot utihnil gibčni
jezik babji...

Vendar, žalibog, prevečkrat
v času našem pripeti se
da še možu, čujte, možu
jezik le prerad vrti se...

skega ljudstva. Živel naš kardinal!
Mi pa skušajmo, da bomo vedno bolj vredni biti njegovi.

Živel!

Delavski red in delavska pogodba.

Vsako večje podjetje ima svoj delavski red. To se pravi: Delodajavec sestavi celo vrsto določil in zahtev, ki jih morajo delavci izpolnjevati, in ta določila dá v potrdilo obrtni gosposki. S tem je mislila večina delodajavcev, da je že vse storjeno in da so delavci že vezani izvrševati ta določila. Po nekaterih podjetjih se je dal ta red natisniti in vsaj nekaterim delavcem se je dal v roke; drugod se je nabil red na kakem prostoru v tvornici, a le v malo slučajih se je skrbelo za to, da bi ta red vsi delavci, ki vstopajo v delo, do dobra izpoznali.

Na podlagi določil delavskega reda je potem delodajavec postopal z delavci, kaznoval jih, trgjal jim plačo ali celo odpuščal iz dela in metal na cesto. Nič ni pomagalo, ko so se delavci izgovarjali, da niso poznali delavskega reda, da je torej kazen nedopustna. Delodajalčeva je obveljala. Tožit gre delavec le redkoma; saj ne ve kam, nima poguma in da bi si iskal sveta pri advokatu, mu manjka denarja. Zastonj pa liberalni gospodje nočeje nič storiti. Poznamo slučaj, da je liberalni prvak, ljubljanski advokat, dolgo časa imel pri sebi papirje nekega delavca, ki se je hotel pritožiti proti razsodbi tržaške zavarovalnice za nezgode. Ko je delavec prišel vprašat, kako stoji njegova zadeva, mu je rekel, da se ni ničesar storil in da tudi ne stori, če mu naprej ne plača. Ob takih razmerah je tožba težka.

Samo nekateri zavedni in organizovani delavci so se pritožili proti delodajavcem, ki so jim po delavskem redu, ne da bi jim ga bili preje naznanili, storili kako krivico. Večinoma so zmagali. S to zadevo se je letos pečalo tudi pravosodno in trgovsko ministerstvo. Dne 13. maja 1899 št. 5755 je razposlal pravosodni minister vsem sodiščem navodila, po katerih naj se ravnajo glede na delavske ređe. V ravno tistem smislu je trgovinski minister dne 19. maja 1899 št. 18913 deželnim vladam izdal naredbo. Te dni se je uradna »Wiener Zeitung« pečala s to zadevo. Ker je stvar važna za vse delavce, zato jo prijavljamo tudi v »Glasniku«.

Po sedanjih določbah ni obvezen delavski red za delavca že s tem, da ga je potrdila obrtna gosposka ali da je nabit v tvornici, marveč delavski red spada v delavsko pogodbo in delavec mora izvedeti o njem in ga vsprejeti. To se zgodi na te-le načine:

1. Če delodajavec delavcu, ko vstopi v delo, izroči tiskan izvod delavskega reda z naročilom, naj ga prebere.

2. Če delodajavec poglobitna določila delavskega reda, posebno o odpustu iz dela, o visokosti plače in o načinu, kako se plača obračunja, ustno pove.

3. Če se delavcu naroči, naj prebere določila nabitega delavskega reda.

V vseh treh slučajih pa mora delavec izrečno ali pa na kak drug način, n. pr. s tem, da prevzame delo, izraziti svoje soglasje, da spada v ta določila delavskega reda v delavsko pogodbo.

V »delavskem redu« bo ostalo sicer tudi še posebej mnogo nereda, dokler se namreč delavci zakonito ne organizujejo in jim ne dá prilika, da morejo tudi sami govoriti pri sestavi delavskih redov svojo besedo. A kaj pomaga o tem pri nas govoriti, ko naši liberalci se obrtna sodišča zavlačujejo. Poslanec Kalan je letos v deželnem zboru stavil predlog, naj se tudi v naši deželi osnujejo obrtna sodišča, toda liberalni prijatelji denarja delavskega ljudstva so zavlekli ta predlog, češ, naj deželni odbor se premišlja o njem. Zadeve, kakersne ravno obravnavamo, o delavski pogodbi, o delavskem redu i. t. d. bi spadale vse pred obrtna sodišča. Delavec bi potem vsaj vedel kam se obrniti.

Naš članek naj opozori delavce, da bodo vedeli, kako govori zakon in da se bodo ložje ustavljali krivicam, ki so jih sedaj marsikje trpeli po neznanih jim delavskih redih.

Naša organizacija.

Shod katoliškega političnega društva za Radoljški okraj na Jesenicah, s katerim se je zaključila nedeljska slavnost, je trajal nad dve uri. Otvoril ga je društveni predsednik g. Vurnik iz Radovljice, potem pa je gospod deželni poslanec Azman temeljito poročal o delovanju deželnega zbora kranjskega v zadnjem zasedanju. Za njim je govoril o splošnem političnem položaju gospod državni poslanec Pogačnik, ki je temeljito pojasnil mnogovrstne hibe sedanje ustave. Zastopnik splošne skupine gospod poslanec dr. Krek je podal žalostno sliko avstrijskega slovanskega juga, za katerega osrednja vlada nič ne skrbi zaradi tega, ker prebivajo v teh krajih mirni in potrpežljivi Slovani. Konečno je se g. Gostinčar povabil vse krščansko-slovenski misleče, naj na predvečer praznika slovanskih blagovestnikov zažgo kresove. g. Karlič pa je iz lastne skušnje podal nekoliko cvetk iz socialno-demokratskega tabora. Ob 6. uri je g. predsednik zaključil lepi shod s slavo in živio-klici papežu in cesarju.

Delavska slavnost na Jesenicah. Slavnosti se je vkljub skrajno neugodnemu vremenu udeležilo minulo nedeljo 15 bratskih društev s sedmimi zastavami. Prihitelo je na Jesenice lepo število krščansko-socialnih društev iz Ljubljane, Trziča, Škofje Loke, Gorij, Mosenj, Češenjce, Žužemberka, požarna bramba iz Mojstrane ter razni drugi zastopniki. — Na kolodvoru so vsprejeli došlece domači društveniki z domačo godbo, potem so pa odkorakala vsa društva v delavski dom na Savi. Tu je domači gospod župni upravitelj Sinkovec v svojem imenu društva v iskrenih besedah pozdravil vse došle goste, katerih ni zadržala oddaljenost in ne slabo deževno vreme. Za pozdrav se je zahvalil gospod podpredsednik ljubljanske delavske »Zveze« ter naglašal, da nas druži krščansko-socialna ideja, ki nam je velevala, da se odzovemo povabilu bratskega jeseniškega društva. Po kratkem odmoru so mogočni streli naznanili odhod v župno cerkev k blagoslovljenju, kjer je ob 1/2 11. uri blagoslovil novo zastavo čast. gospod državni poslanec dr. Krek, ki je potem, ko so načelniki društev zabili žeblje in se je zastava pobratila s svojimi družicami, govoreč o pomenu današnje slavnosti blagoslovljenja zastave, ki je znak sklenjene zaveze delavskega društva jeseniškega z Bogom, blaženo Devico in sv. Jožefom, v krasnih besedah na podlagi sveto-pisemskih izrekov pojasnil, kdo je pravi prijatelj in kake lastnosti mora imeti tisti, ki ga smemo smatrati za pravega prijatelja, potem pa tudi omenjal sovražnikov krščanskega delavstva, nespametnih in hinavskih prijateljev, proti katerim se treba boriti. Izražal je gospod govornik konečno željo, da bi bila zavetnika-delavca društvenikom vedno v vzor in pomoč in da bi pod novim praporom dosegli svoj časni in večni blagor. — Po sveti maši, ki jo je služil istotako gosp. dr. Krek, so se podali udeleženci, na čelu nova zastava, k obedu in prosti zabavi v prostore gospoda

Ferjana. — Dolgo vrsto napitnic je otvoril gosp. Sinkovec, spominjajoč se sv. Očeta in presvetlega cesarja, katerima je slovenski in hrvatski narod vedno najzvesteje vdan. Zahvalil se je gospej kumici za njeno požrtvovalnost ter vsem društvom in gostom, ki so prihiteli od blizu in daleč, pred vsem pa očetu krščanske demokracije dr. Kreku, poslancema Pogačniku in Azmanu ter županu jeseniškemu. — Gosp. dr. Krek je, reagojoč na besede predgovornikove, izjavil, da smo mi res socialni demokratje, ker smo demokratje in se združujemo v krščansko-socialnem smislu in bojujemo za pravice vseh tlačanih stanov in ne samo za-se ter za denarja in časti lačne jude, kakor to delajo naši nasprotniki. On toraj napije celim in tudi pol socialnim demokratom z željo, da bi že kmalu spoznali svojo zaslepljenost. — Gospod poslanec Azman napije gospodu Sinkovcu kot očetu delavske organizacije na Jesenicah, gospod poslanec Pogačnik vsej krščansko-socialni organizaciji, gospod Gostinčar ideji krščansko-socialni in slovenski ter nje bojevnikom. — Ko sta se gospod župan in pa g. Karlič pozdravila vse goste v svojem imenu, oglašil se je k besedi gospod L. Smolnikar, ki je po geslu: kri ni voda, v navdušenih, burno odobranih besedah napil slovensko-hrvatski ideji, edinosti med Slovenci in Hrvati, katero moramo naglašati na vsakem shodu in pri vsaki priliki, ter predlagal, naj navzoči gospodje poslanci v ime vseh udeležnikov odpošljejo brzojavko zjedineni hrvatski opoziciji. Živahno ploskanje in navdušeni »Živio«-klici so pričali, da jim je gospod govornik govoril iz srca. — Brzojavka, ki se je odposlala »Hrvatski Domovini« in »Obzoru«, slove: »Slovenski krščanski socialisti, v ogromnem številu zbrani pri blagoslovljenju zastave jeseniškega katoliškega delavskega društva, so nam navdušeno naročili, iskreno pozdraviti združeno hrvatsko opozicijo. Živela hrvatsko-slovenska vzajemnost! — Dr. Krek, Pogačnik, Azman.« — Gospod Sinkovec je prebral potem došle brzojavne pozdrave, ki so bili vsprejeti z nepopisnim navdušenjem, posebno oni bratov Hrvatov, in katerih je bilo 19. — Po končani prosti zabavi podali so se udeležniki zopet v župno cerkev k litinjam in sicer, ker je ponehal dež, z razvitimi zastavami, in po dovršenem cerkvenem opravilu na lepo okrašen vrt Ferjanove gostilne, kjer se je vršil mnogobrojno obiskan javen ljudski shod katoliškega političnega društva za radoljški okraj. — Tako se je ob najneugodnejšem vremenu izvršila prelepa slavnost v najlepšem redu in vzajemnosti, ki bo ostala gotovo v trajnem spominu vsem udeležencem in pokrepila za nadaljni boj vrle jeseniške krščansko-socialne delavce.

Po naši slavnosti. Veliko navdušenje, ki smo je opazovali pri zadnji naši slavnosti v Ljubljani, se tudi sedaj še ni poleglo. Posebno vneti so pa naši bratje Hrvati. V tem oziru smo prejeli iz Siska od g. A. B. daljši dopis, katerega odlomek slove: »Medju našimi »Slogaši« vlada još uvijek neopisivo veselje na dočeku i gostoljubivosti mile nam braće Slovenaca. Ona ideja, koju je »Sloga« napram miloj nam braći Slovincima gojila, još je bolje učevšćena kod posvete »Zvezine« zastave. Pa, i kuda ćemo, ako se k Vami, braćo, ne budemo približavali? Od svih strana nas zakupe neprijatelji nas i naše liepe Hrvatske, pa nam ostaju jedino Slovenci, kod kojih si možemo srca opet ugrijati za daljnju borbu protiv naših neprijatelja. Osobito smo mi u Sisku i drugih nekijh naših gradovih usrećeni, da nam se doklatio veliki broj Židova, koji zajednički sa našimi neprijatelji naš narod ugnjetavaju i varaju, a čim dodju do blagostanja, ostavljaju nas i sele u blaženu Madjariju, od kuda nam druge pijavice na nas šalju. Najveća paka pogreska jest od naših ljudi to, da nevidjaju, da sami sebi, podupirajuć nje, grob kopaju. Uz ovako liepo bratsko štovanje i približavanje kao što smo ga mi Hrvati doživeli kod »Zvezine« svećanosti, došli bi naši ljudi do uvidjavnosti, da se od Slovenaca imademo učiti, da se može živjeti i bez židova, tih narodnih gulikoža, koji nam sav seljački narod na prosjački štap dovadjaju. Najvećog svog branitelja imadu naši

židovi u svome zastupniku Jozui Franku, koji je sa njihovim novcem znao primamati k sebi neko slabeće, te se sada igraju nekakove političke stranke. Pošlo im je za rukom njeke lahkoverne seljake za sebe predobiti, koji su za novac u Zagreb k toj židovsko špekulativnoj skupštini došli i tamo predstavljali židovske roblje. Cielu taj Frank nejde za drugim nego da pogoduje sistemu, magjarom i židovom i time da oslabi stranku prava, gdje su čelični muzevi i prozeti Hrvati na čelu, ali mu to neće za rukom poći.«

Slov. katol. delavsko društvo priredi v nedeljo dné 2. julija t. l. javen ljudski shod v prostorih g. Primožiča na Pristavi pri Trziću.

Socijalne zadeve.

Ženske obrtne nadzornice. V Hesenu so nastavili za podjetja, kjer delajo delavke, — ženske pomočnice obrtnim nadzornikom. Poročilo za leto 1898. pravi, koliko vspešnejše in boljše deluje pri delavkah ženska, nego možaki. Delavke so bile nadzornice vesele; mnogo rajše so ji zaupale. Samo delodajavci so godrnjali. Potem je ta ustanova, ki smo jo tudi mi v svojem listu že često branili, gotovo dobra!

Zakoni za delavsko varstvo se vedno slabše spolnujejo. Kar so nadzorniki videli, je sila žalostno. Splošno imajo delavci slaba stanovanja; tudi delavski prostori so marsikje zelo pomanjkljivi. Premalo se skrbi, da bi se zabranile neureče. Oseb (otrok itd.), ki bi ne smele v tvornici delati, so dobili nadzorniki letos 1326, vlani 987. Torej raste napaka. — Jednajsturni delavnik so našli nadzorniki v 1974 podjetjih; manj nego jednajsturni v 2203 podjetjih (v 8 — 8urni v 6 — 8½, v 202 — 9urni, v 183 — 9½, urni, v 1017 — 10urni in v 787 — 10½, urni delavnik); v 546 podjetjih (večinoma za glino, steklo, živila in kovine) je trajalo delo več nego 11 ur; in sicer v 456 — 11½, v 90 — 12 ur. — Že to, kar so videli nadzorniki, je dovolj pomenljivo, a koliko več krivic, revščine in zatiranja je ostalo skritega. Iz vsega poročila pa zveni vendar živa potreba politiske in socijalne preosnove v naši državi.

Zveza za socijalno delo. V Nju-jorku (ne pri nas!) se je osnovala zveza delavskih prijateljev, ki se imenuje »zveza za socijalno delo«. Pomagati hoče nižjim stanovom. — Najpreje je ustanovila kopališča, kjer se delavci za stonj kopljejo. Ta stvar je v mestih s slabim zrakom — in med te spada tudi Ljubljana, še bolj pa Trst — velikanskega pomena. — Vrh tega je v bližini tvornic in delavskih stanovanj priredila že več javnih vrtov. Zida tudi delavske hišice, vsako z vrtnikom in dvoriščem. — Naša »inteligenca« kriči in bevška proti krščanskemu socijalizmu, kot sploh liberalci. Da bi se pa kje na svetu od kake pametnejše in boljše inteligence kaj učila, ji pa ne pride na misel.

Državne železnice so merile l. 1898 — 10 332 km. Za 701 km jih je prirastlo v prošlem letu. Dohodkov je bilo 120,700 000 gid.; za 8,400.000 gid. več, nego l. 1897. Stroški so znašali 78,300 000 gid.; za 8,300.000 gid. več, nego l. 1897. Poročilo železniškega ministertva, po katerem povzemamo te podatke, pripoveduje tudi, da se je dalo vslužbencem več počitka, da se je izdelal nov delavski red za delavnice in kurivnice, da se je zboljšala pokojnina in plača raznim vrstam delavcev. Ne tajimo, da se ni marsikaj storilo. Toda jednotne preosnove, ki bi razmeram primerno skrbela za vse delavce, še vedno čakamo. Tako so n. pr. delavci na progi še vedno ubogi, slabo plačani trpini.

A reči pa moramo, da državne železnice vsaj nekoliko upoštevajo delavske potrebe, česar pa žalibog ne moremo trditi o zasebnih železnicah. Pri južni železnici se ne gane stvar. Vzlasti v Ljubljani, kjer so se razmere za življenje zadnja leta tako zelo poslabšale, čutijo skrajno hudo delavci, da se generalna direkcija ne meni za njihove opravičene želje in potrebe.

Iz poročila obrtnih nadzornikov za leto 1898. Splošno tožijo obrtni nadzorniki, da naša industrija peša. Po sedanji politiki, ki tiči še vsa v judovsko-liberalnih mrežah, tudi drugače ni mogoče. Le malo novih podjetij je nastalo. — **Železarski**, strojni in stavbni obrt so napredovali. Potem ko je kartel velikih železarskih industrijalcev uničil vse male železne industrije in pahnil na tisoče delavcev v revščino — naši Železniki, Kropa, Kamna gorica, Soteska so temu priča —, so se pa jele polniti blagajne milijonarjem. Saj vemo, kako grozne dobičke je spravila zase praška železarska industrijska družba tekom zadnjih let, seveda na škodo tistim, ki kupujejo železo, in delavcem. — Španjsko-ameriška vojska je oškodovala avstrijski keramiški (lončarski, pečarski itd.) obrt. Mnogo manj se je prodalo izdelkov, nego druga leta. In ob tem žalostnem dogodku, ki gotovo ne ostane osamljen, se pri nas za organizacijo naših lončarjev in pečarjev nobeden ne zgane. Če fabrike tožijo, kaj še-le ubogi ljudje, ki izdelujejo in pečejo svoje izdelke še vedno tako, kot so jih njihovi predniki pred 500 leti. Organizacijo jim pridiguje z vso silo propadanje velike industrije v njihovem obrtu. Komenčani, Dolenje Vaščani na noge! Združite se in zboljšajte svoje proizvodnje in v tem tudi svoj zaslužek! — **Predilni in tkalski obrt** tudi propada. Več podjetij je vlansko leto prenehalo; v mnogih se je delo skrčilo. Plača se ni nikjer zboljšala, pač pa v več krajih, zlasti krog Brna, vkljub svoji strašni nizkosti, še zmanjšala. Nadzorniki priznavajo, da se v tem obrtu delavcem zelo slabo godi. — **Tudi steklarski veliki obrtniki** so delavcem zmanjšali po nekaterih krajih, zlasti v Gabloucu, plačo. Delavci so se pahnil v revščino in ni jim preostajalo drugega, nego stavka. Nekaj malega so dosegli. — Še slabše je v malem obrtu. Tu še mnogo bolj tožijo nadzorniki, kako žalostne razmere vladajo za delavce. Saj to skušamo tudi mi vsak dan. Izučeni rokodelci se pehajo med druge delavce iskat si dela in zaslužka kjer koli. Pri svojem obrtu ne morejo živeti. In vendar skorej ni mogoče zjediniti teh propadajočih revežev. Boljši, ki so si v prejšnjih časih kaj prihranili — nekakšni kapitalisti v malem obrtu — se za manjše nič ne menijo, o kaki organizaciji niti čuti nočejo in jih tako prepustčajo propadu, ne mené se za to, da s tem tudi sebi žagajo vejo, na kateri sedé.

„Český Delník“ razpravlja 26. maja 1899 v uvodniku o proizvodnih in konsumnih društvih. Sklicuje se člankar na znanega socijalnega pisatelja F. Oppenheimerja, katerega pa je socijalna demokracija izobčila zaradi njegovih nazorov iz svoje srede. Prepričanje tega učenjaka pa dobiva vedno več privržencev; celo sam Bernstein v znanem svojem zadnjem spisu „Die Voraussetzung des Socialismus und die Aufgaben der Socialdemokratie“ mu pritrjuje. O konsumnih društvih pravi članek: konsumno društvo varuje delavca izkoriščanja od strani trgovine, na drugi strani pa mu zagotavlja sredstva, da se osvobodi in okrepi v boji za

izboljšanje življenskih predpogojev. Kakšna podpora so konsumna društva delavcem v časih stiske, je sploh znana stvar. Ako je n. pr. delavstvo brez dela, lahko konsumna društva, proizvajajoča za lastno potrebo in na svoj račun dajejo posla. In če že nič drugega, lahko s tem, da delavcem plačujejo spodobne plače, pritiskajo na privatne podjetnike, da i oni zvišajo mezdo. Iz tega sledi, da so proizvodna društva le tedaj sposobna za življenje, če se opirajo ob konsumna društva, ali se v svoji organizaciji vsaj bližajo tem društvom. Bernstein pravi, da je to dejstvo migljej, v kaki smeri se morajo razvijati delavska (gošpodarska) društva. Ne more se odobravati, da bi se najpreje ustanavljala proizvodna društva, ampak morajo se konsumna društva in še-le, ko ta postanejo krepka, se lahko preide na proizvodna. Sicer bi se na škodo delavskega gibanja ponavljali neposrečeni poskusi iz prejšnjih let.

Drobtine.

Kresovi v čast sv. Cirilu in Metodu. Dné 7. julija bode praznik slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda. Ta dva sveta moža smo dolžni Slovani posebno slaviti, ker sta Slovonom prižgala luč sv. vere in s tem postavila temelj izomike slovanskemu ljudstvu. Ta dva apostola Slovanov sta slovanskemu rodu iznašla prve pismenke, spisala v slovansčini sv. pismo in cerkvene obredne knjige. Sv. bratoma Cirilu in Metodu se imamo Slovani zahvaliti, da je naš jezik cerkveno posvečen in potrjen, da se sme brati sv. maša v slovanskem jeziku. Veliko sta pretrpela ta dva svetnika od njunih in slovanskih sovražnikov — Nemcev. Tožili so ju, da učita krivo vero. Tožili so ju, da sv. službo hožjo opravljata v tujem barbarskem jeziku. Toda sv. Ciril in Metod se nista ustrašila tožb, ni ju omajalo preganjanje in ječa, marveč sta nadaljevala zapričeto delo in izvojevala svojemu delu najvišje cerkveno priznanje in potrdilo. Ogromni del Slovanov se ima terna svetnikoma zahvaliti za krščanstvo. Zato smo pa dolžni, nju tudi posebno častiti. Praznik ah god sv. bratov Cirila in Metoda naj nas kršč. socijalce posebno spominja na potrpljenje in vstrajnost v boju za pravico. Sv. brata Ciril in Metod naj nam bota vzor močatosti in neupogljivosti v krščanskem in slovanskem prepričanju. Kakor se nista uklonila nasproti resnici nikomur, tako se mi nekdar ne uklonimo nikomur, kedor bi nam hotel jemati naše pravice ali onečastiti naši svetinji, vero katoliško in jezik slovenski. Da sta sv. Ciril in Metod naš uzor, pokažimo v četrtek dné 6. julija s tem, da se bodo svetili na vseh gorah, pod katerimi prebivajo slovenski kršč. socijalci, v čast sv. Cirilu in Metodu — kresovi. Na delo toraj! Naj vidi današnji svet, da se pojavlja v Slovanih novo, čilo in sveže krščansko in slovansko gibanje — gibanje krščanskih socijalcev!

Romanje na Brezje. V nedeljo dné 9. julija t. l. bo veliko skupno romanje k Mariji Pomagaj na Brezje. Vodil bode romanje naš presvetli knez in škof. Romarski vlak bo odšel z državnega kolodvora ob ½ 6. uri zjutraj ter bo vozil, ne da bi se kje ustavil, do Radovljice, od koder pojdejo romarji peš s procesijo na Brezje. Romarji iz ljubljanske okolice morajo priti na kolodvor v Šiški. Iz Radovljice bode vlak odšel ob 6. uri zvečer in pride nazaj v Ljubljano ob četrt na 9. uro. Cena vožnje za tja in nazaj bode za eno osebo tretji razred 80 kr. Kdor se misli skupnega romanja udeležiti, mora karto plačati naprej. Romanje se bo napravilo tudi ob neugodnem vremenu; denar se tistemu, ki se bo skesal, ne bo vrnil. Udje „Slovenske krščansko-socijalne zveze“ in tretjeredniki pojdejo z zastavama. Pridruži se pa lahko vsak, ki se ne sramuje svoje vere očitno izpoznavati ter želi z romanjem počastiti Marijo Pomočnico.

Priljavljalni odbor.

Družba sv. Mohorja. Po smrti velezasluženega predsednika dr. V. Müller-ja in dolgoletnega odbornika B. G. Rossbacher-ja je bilo pri družbi sv. Mohorja izpraznjenih dvoje odborniških mest. V smislu društvenih pravil se je zbralo dné 18. t. m. nad 40 celovških udov, da izvolijo nova odbornika. Volitev je vodil dosedanji družbeni podpredsednik preč. gospod stolni školastik in poslanec Lambert Einspieler, ki se je v iskrenih besedah spominjal zaslug pokojnih odbornikov za našo družbo. Odbornikom sta nato bila soglasno izvoljena gospod c. kr. profesor Jož. Apih in g. stolni kapelan Jož. Hribar. — Odbor je izvolil dosedanjega podpredsednika prečastitega g. Lamb. Einspieler-ja predsednikom, in g. blagajnika Šim. Janežič-a podpredsednikom Mohorjeve družbe. — Stevilo udov je letos nekoliko zrastle!

Mokraško bratoljubje se je v lepi luči pokazalo med delavci na Muti. Dva mokrača sta se poslavljala od svojih delodajalcev. Ker sta bila nekaj krajcarjev dolžna, jima trije drugi mokrači niso prej pustili odriniti, dokler so ju skoraj do nagega slekli. Praznične obleke nista imela, ker v cerkev nista zahajala. Delavsko obleko pa sta morala siromaka sleči, ker so ju trije drugi mokrači prisilili zaradi tega, ker nista plačala zadnjega vinarja. Glejte, kako si mokrači pomagajo, koliko imajo medsebojne ljubezni! Še edinih hlač sodrug sodrugu ne privoščijo. Tako je mokraško bratoljubje, taka jednakost. Mokraški voditelji dajo po desetakah za zborovanja, ker uboge delavce slepijo in jim paradiž obetajo. Toda njih dejanje in ravnanje kaže, kaki ljudje so to, kadar je treba ubogega sobrata nekoliko v siromaštvu podpirati. Zato, krščanski delavci, ki imate svoje delavsko društvo, le ne dajte se mokračem preslepiti, ampak dajte se voditi po krščanskih načelih. Le tu je pomoč, ljubezen, bratoljubje. Vsega tega rudečkarji nimajo, kakor se je že večkrat pokazalo.

Zagorje: (Odgovor na Rudečega praporja grde laži.) Da si ne bote domišljali, da je »klerikalni zmaj« tudi v Zagorji uničen, ali kakor pišete v Rud. prap. št. 13 10/5, da je »slavnost (1. maja) pokazala, da so v Zagorji »klerikalcem« izginila tla izpod nog, in jim tudinič ne pomaga, če prihaja milostljivi knez škof osebno sem, da napravlja misijone in sprevođe, Vam pošljem par ohladkov za vaše od premišljevanja lažij obolele mozgane. — Na budalosti v »Rudečem praporju« od 1. maja niti ne odgovarjam, kajti ako vidite v »Glasniku« to, kar ni pisano, kar je, pa ne, potem moram priznati, da ste ali hudoben, ali pa budalast. Takim ljudem se pa ne odgovarja. V »Rud. pr.« št. 5. v pozivu sv. rite sodruge pred menoj. Ko sem Vas v »Glasniku« zato pošteno okrcal, se zopet zvijate in lažete: »Nihče ni dejal ali zapovedal sodrugom, da ne smejo z Vami občevati... Vprašam Vas dalje samo: Kaj se je sklepalo »v imenu delavcev« v tajnih konventiklih, ne da bi se delavce same vprašalo, kaj sodijo? Na taki konferenci, pri katerih so Vaši privrženci imeli večno, in ste bili tudi Vi povabljeni, smo samo sklenili, da skličemo javen ljudski shod. Če pa Vi poprej delavce na ljudskem shodu zbrane vprašate za svet, ali naj ta shod skličete, ste pa res bolj »künstner«, kot si sami domišljujete.

»Praznovanje 1. majnika je bilo pri nas letos jako slovesno. Vdeležba je bila velika večja kakor v poprejšnjih letih. Okoli 600 delavcev in delavk se je vdeležilo sprevođa zjutraj, popoldne pa 1000 sodrugov in sodruginj.« (Rud. pr. 10. maja št. 13).

Resnici na ljubo bodi povedano, da jih je bilo zjutraj z otroci in ženami 111 parov. Tretji del teh je bil prisiljen vdeležiti se sprevođa, ker so sodrugi kar v stanovanja hodili iskati rudarje in jih s svojo znano nasilnostjo terorizovali. Nekateri so se celo zaklenili pred njimi.

Popoldne jih je bilo namesto 1000 naštetih 130 parov, med temi 75 žensk, katere so popoldne bolj čas imele, kot zjutraj in so šle na — veselico.

Ker so imeli 1. maja vsi delavci prosto, sem jaz povabil vse krščanskomisleče delavce na izlet na Sv. Planino, kjer sem ob 10. uri imel sv. mašo in govor. In v moje največje veselje je bila cerkev polna. »Rdečkar« pa piše: na hribu so se zbrale tri osebe, dva možka in ena ženska; posameznih je pa prišlo osem v Zagorje. No tako je bile vsaj pivo ceneje, katerega je vsak dobil eno kupico. Iz treh jih je nastalo kar osem. Prav no mokraški računici! 3 ali 8, 200 ali 600, 250 ali 1000, to je »vursta«.

Ako ste torej 1. maja z vso težavo skupaj spravili 200 ljudi, kako morete trditi, da je bilo na shodu pri Medvedu vseh 600 vdeležencev Vaših privržencev?

Očitato, da je dobil od naših vsak eno kupico piva. Mimogredé pa pozabite, da ste »pod hrusko« pili pivo tistega Morscherja, čez katerega vedno zabavljate, da ga bodete poslali v penzijo. Tudi sodčki »katoliškega« nemčurja Mihelčiča so vam šli dobro v slast. Toda jaz vam piva nikakor ne zavidam, ampak vsem iz srca privoščim. Saj sta oba, oziroma pri zadnjem njegov oče v Zagorje prinesla le navezane culice, v katerih ni bilo nobenega tisočaka. Toraj sta te pri delavcih zaslužila. Da pa se potem še bahate: »Gospodje so z nami potegnili, vse je naše; klerikalcem so zginila tla izpod nog«, je pa že preneumno. Zakaj so Vam gospodje pivo plačali? Zato, da bi še v službi ostali in se boljše »kšefce« delali. Saj poznamo »kramarske duše«.

Tudi ste čisto pozabili na 16. aprila, ko se je 4—5000 ljudi pomikalo s »klerikalci« v slovesnem sprevođu ob priliki procesije pri sklepu sv. misijona mimo Vašega »brloga«, v katerem so tisti čas zabavljali Vaši maloštevilni verni in niso pustili gostilničarici prižgati sveč. Nekateri so ostentativno stali pokriti in smodke kadili, eden je celo ukal in zabavljaj. Zato »spodobno« vedenje bodo že prejeli pohvalo pri deželnem sodišču v Ljubljani. Res tepo izobrazujete sodruge!

1. maja so upili: »Pojmo na sveti misijon!« Svoje otroke pripravljajo na sv. birno: »Saj birna ni potrebna. Brez nje se tudi v nebesa pride.«

Sedaj naj pa se kdo pride in pravi, da je dober kristijan, če je tudi socijaldemokrat.

Mogoče, da si še, toda če se boš med take mešal, boš kmalu njim jednak. Hvala Bogu! Dogodki zadnjih dni so marsikateremu omahljivemu in neodločnemu možu odprle oči; zadnji sv. misijon, na katerem je prejelo 3000 vernikov sv. obhajilo in oseano sodelovanje presv. gospoda kneza in škofa pomenja preporek verskega življenja v naši fari! Katoliški možje, pogumno in neustrašeno na dan!

Oklenite se svojega za naš dušni in telesni blagor tako vnetega višjega pastirja, in v boj zoper sleparske, krive preroke! Kakšni so mokrači v svoji domišljavosti in drznosti, priča posebno »lepo« vabilce: »Vabimo vas in vse druge gospode kakor častitega knez škofa k današnjem ljudskemu shodu«, katero so poslali že po škandalu, ko je bil glavni razgrajč že aretiran, in shod niti nazoanjen ni bil. Seveda! Iz strahu pred »klerikalci«, misijonom in procesijo je moral zopet Kristan priti Čobalove vernike v judovski veroizpovedi potrditi. Š.

Iz Idrije. Novice 9. junija so prinesle precej dolg, pa jako smolnat dopis pod naslovom iz obrtnih krogov Idrijskih. V celem dopisu šepa nekdo okrog mene, in svoj žolč nad mojo glavo zliwa tako strastno, kakor da bi mi mislil lase ubeliti. Dopis, ne verujem da bi bil iz obrtnih krogov kakor je naslov, ker zaveden obrtnik take surovosti pisal ne bo, katere je cel dopis poln. To mi je znak, da ga je pisala neka delavskemu stanu sovražna roka, roka liberalne stranke. Pisatelj je liberal, torej nekoliko besed v odgovor. Gospod dopisnik Novic, vi se jezite, da po trgovskem shodu nimate miru, da na vas zabavljamo, in da sem prvi zabavljajč jaz. Gospod dopisnik, eno laž mi povejte, ki bi jo bil jaz izustil zoper vas, ali kdo me je slišal kot rudarja zabavljati čez rokodelski stan; čez postopače pa! Ako pa vi rokodelci greste zoper nas rudarje v boj, to se pravi delavec zoper delavca, da bi nam razdrli našo organizacijo in

našo zadrugo, za kar ste se menda že dvakrat podpisali, in sploh da bi nam zadržali vsako gibanje, katero bi bilo nam v korist, potem je prijateljstvo nemogoče. Kdor je zoper nas, mi zoper njega! Tisti, ki nam hoče naše delovanje vničiti, ga mi ne bomo na blazinah nosili. Dopisnik nadalje piše: Zapomnite si take ljudi, kakor je L. Brumen, rudar. Jaz pa pravim: vi živite od nas, ne mi od vas. Zapomnite si vi to! Kot rudar je gotovo, da moram živeti socijalno, kakor vsak človek na svetu, naj bo kdorkoli hoče, če razume vaša glavica, kaj je socijalno: veste, to je človeška družba, katere vse izdeluje, kar človek potrebuje za svoj obstanek, pri tem, ko ima vsaka oseba svoje odločeno rokodelstvo. Zaradi tega krojač od črevljarja obuvale kupi, kovač išče obleke in obuvala, in rudar vsega, kar potrebuje za svoj život. Iskali bomo pa le pri tistih rokodelcih, ki so z nami in gredó z nami za splošne delavske pravice v boj. Svoji k svojim! Kdor nas podpira, mi tudi njega. Vi pravite, da ste se shoda 6. aprila vdeležili v nadi, da se bo več obrtniških zadevah govorilo, kakor se je, in da ste vaše težnje in želje že na pristojnem mestu izjavili. (Konec prih.)

Darovi:

Za zvezino zastavo:

G. Jos. Luckmann, predsednik »Kranjske hranilnice«, 5 gld. — Preč. g. prelat Kulavic, 10 gld. — Čast. g. župnik Aljančič, 5 gld. — G. Brumer Lovro 1 gld. — Gdč. Franja Svetlič 50 kr. — G. Andrej Vodusek 50 kr. — Gospa Manfredo nabrala 1 gld. 50 kr. — »Katoliško delavsko društvo v Idriji« 5 gld. — Neimenovane gospodične nabrale 1 gld. 23 kr. — »Zveza« prosi nadaljnjih darov!

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da sem otvoril v Ljubljani

zavod za snaženje in oken.

Prevezam v snaženje izložbena in sobna okna ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prevzemam v temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavode in urade.

Čestita naročila prejmi iz prijaznosti Jožef Maček, prodajalnica tobaka, Mestni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča

Peter Matelič,
Martinova cesta št. 81.

KATHREINER-

Kneippova sladna kava.

Stara mamica, šé meni!

Za leta sem izpričano izvrstna primes k bobovi kavi. Pri živčnih, srčnih, želodčnih boleznih, pri pomanjkanju krvi etc. zdravniško priporočena. — Najprijetnejša kavana pijača v stotisočih rodovinah.